

IL-HAJBU

George Cilia

Illum il-Hajbu tar-rahal m'ghadu jidher imkien. Hafna jistaqsu "x'sar minnu l-Hajbu? Fejn kien joqghod, u x'kien jaghmel fi žmienu?" Hadd ma jaf jaghti twegiba tajba. X'aktarx li xi spettur tad-Dipartiment tas-Saħħa ġabru fid-dar tax-xjuh, dar li dari kienet maghrufa bhala "l-Ingieret". Id-definizzjoni li jaghti l-Miklem Malti tal-kelma "hajbu" hi l-aħjar wahda - qasira, imma twasslek għal ħsibijiet aktar fit-tul fuq dan il-persunaġġ Malti ta' dari: Hajbu huwa laqam ta' tallab bahnan maghruf bhala wieħed li kien jimxi qisu se jaqa' ma' kull pass, iżda fil-fatt ma jaqax.

Fil-qalba tar-rahal kien hemm sqaq dejjaq, minsi minn kulhadd, bl-art mimlija ħofor, għadajjar u ċafliis, bla dawl elettriku u lanqas ilma ħlief għal xi lampa tal-pitrolju u l-ġhajj ta' l-ilma f'tarf l-isqaq. Tfal jgħajtu u jwerzqu, klieb u qtates jiġru u jinbħu l-hin kollu tal-ġurnata. Nisa jduru minn naħa għal oħra biex jaħlu l-hin, b'islenhom itaqtaq ma jaqta' xejn sa kemm fl-aħħar tfaqqqa' xi ġlieda bejniethom. Waqt l-isbaħ u l-aħjar tal-ġurnata jiffaċċa l-Hajbu fil-bieb tal-kamra wadanija li għandu, bla serratura jew għeluq ieħor.

Malli jfiġġ fil-bieb jibdew il-mistoqsijiet: min jistaqsi lill-Hajbu 'il fejn kien se jiġbed illum, minn jistaqsih semax il-maltemp tal-lejl ta' qabel, bil-bibien u t-twieqi jistabtu ma' kull

buffura rih, minn jistaqsih hu, sewwa sew, x'kien jismu... Ma kien iwieġeb lil hadd. Jibqa' miexi dritt lejn il-pjazza tar-rahal minn fejn jiddeċiedi 'il fejn għandu jerħilha llum.

Kien bniedem indipendenti minn kulhadd. Kont tarah kullimkien fl-ibliet u l-irhula u fil-postijiet tal-kampanja. Ma kienx ikun imghaġġel. Jagħzel il-hin li jogħġob lilu meta jieqaf, iħares, ikanta, jew jorqod fuq xi bankina. Il-Hajbu kien ġuvni, ismu mhux maghruf, qatt ma dahal għand barbier biex jaqta' xagħru jew iqaxxar il-leħja, maħmuġ, jintemm seba' pesti, umli, mitluq, bniedem misterjuż, qisu ta' barra minn hawn. Kien bniedem jipersonifika l-ghažż; qatt ma ħaseb fuq xejn; qatt ma mar jirreġistra għax-xoġhol għax ma riedx jaħdem l-xoġhol kien jobgħodu, kien jirrifjuta l-istess ħsieb tax-xoġhol, imbasta għandu l-kuraġġ u l-hila li jittallab biex jiekol. Nies twajba kienu jikkompatuh u jwieżnuh. Oħrajn kienu jistmerru jħarsu lejħ u kienu jkemmxu xuftejhom. Qatt ma ħabb lil hadd u qatt hadd ma ħabb lilu. Kien jibza' jħares lejn mara li ma jmurx iqabbadha xi swied il-qalb. Meta xi membri tal-volontarjat kienu jippruvaw jipperswaduh biex jinħasel jew ibiddel ħwejġu, x'aktarx li kien jidħak bihom u b'kull bniedem li kien jinħasel u jgħum kmieni filgħodu għax-xoġhol fir-raba' jew fil-barrieri.

L-IKLA TA' KULJUM

Għall-hin ta' Nofs in-Nhar kien jaasal wasla sa ħdejn tal-forn; jieqaf iħares lejn il-furnar b'wiċċu abjad karti bid-dqiq, bil-mara tiegħu

tagħġen l-ghaġina u t-tifel bil-pala fidu jdahħal u johroġ il-hobż. Ir-riħa bnina tal-hobż lest għall-ikel taqsamlek qalbek. Il-furnar jinduna xi jrid il-Hajbu, u fil-waqt li jiċċajta b'xi kliem, inewwillu biċċa ħobż friska. Drabi oħra kien jingabar qrib xi ħwienet ta' l-ikel mn'ejn tkun ħierġa riħa ta' laħam jew hut mixwi tqabbdek għaxwa. Bla ebda talba, tal-ħwienet jagħtuh xi haġa ta' l-ikel misrura f'karta strazza. Ħinijiet oħra jinzel lejn ix-xatt tal-Belt fejn jingabru l-aġenti tal-proviżjon tal-ikel biex jirkupraw il-merkanzija wara li tkun għaddiet mid-dwana. Minn hawn kien idabbar affarijiet oħra ta' ħtieġa għad-dar.

Il-patrijiet Kapuċċini kellhom drawwa karitatevoli li ta' kull nofsinhar kienu jgħassmu kuċċarun ministra shuna lill-fqajrin. Il-ħabib tagħna kien jipproffitta minn din l-ġhotja ta' kuljum, u kien jersaq lejn il-kunvent b'bott tal-landa fidu. Nhar ta' Hadd il-Hajbu kien jidhol il-knisja waqt li tkun tbatlekk mill-parruċċani. Kien iħoss tkexkixa bard b'saqajħ ħafjin fuq dak l-irħam, u s-sagristan ma kienx idum ma jifgħu 'l barra mill-knisja. Imma moħħu kien jilħaqlu. F'ċerti ħinijiet tal-jum kien jaf fejn għandu jintasab; kien jaf kif johroġ mit-tigrib meta xi galantom għadu ħiereġ mill-ħabs kien jipprova jitrakka miegħu u jisraqqu xi haġa mill-jkun qala'. Kien jiskartah bla ma jidher imkien għal xi jiem. Lejn is-suq tal-Belt ma kienx jersaq għax kien jibza' mill-ħafna tllab oħra miġbura hemm mil-hin kollu.

IL-HAJBU U L-MERĤLA MOGHOŻ.

It-tfal ta' l-isqaq ma kinux jibzghu mill-Hajbu bħalma kienu jibzghu tfal oħra li missirijietom kienu jbeżzghuhom biħ. It-tfal ta' l-isqaq kien jaħtfu kull okkażżjoni ta' saram biex jinbuxu u jiddieħku biħ. Ġrajja li baqgħet tissemma, u spicċat ħażin, ġrat darba filgħodu, l-aħħar jum tal-Kamival, bit-tfal jiġru fl-isqaq, jilagħbu l-bullun taċ-ċarruta u jħabbtuh mal-bibien u t-twieqi ta' kulhadd. Ġieli

APPREZZAMENT

MARIA ROSARIA PISANI

kissru l-h ie tal- irien. Imma Hum ma jinpurtax. Ilium il-Karnival. Fxi in jasal Ir-rahhal. bejjiegh il-halib, bil-mogho, ja leb il-halib ghall-familji. Il-Hajbu johro idur mal-mog o forsi jdabbar ftit halib frisk. Bejn il-loghob tat-tfal u bejn xi qoxra ta' larin ajew banana ma' l-art, il-Hajbu elaq u ie bilqieg da fl-art, sewwa sew bejn ew mog iet. L-imsejken Hajbu ma setax iqum mill-art. It-tfal in abru dawra mejt mieg u, jsaffnj u jwer qu. Il- irien ar u bi arhom; min jit assru, u min jid ak. Hekk kif, bil-mod il-mod, il- ajbu qam mill-art, u lema lir-ra al jid ak bih u jomm aqqu bid-da k, waddablu l-bott vojtt tal-halib li kellu fidu. Ir-ra al warrab rasu minn-ofs, u l-bott abat e att ma' ras mog a. Bid-da qqa, il-mog a intelqet storduta ma' l-art. Ir-ra al, irrabjat lil-mog a, bil-qatg a li adet, mhux se tkun tajba i jed ghall- alib, imma biss g all-qatla, beda j aqqaqha mal-ajbu fuq it-telf ta' flus. Il-qieg a sa net sew bejniethom u l-ispettaturi, tfal u kbar, fdaqqa wahda g ebu minn o l-isqaq. Ir-ra al g amel rapport l-G assa. Is-Sur ent malajr bag at puluzija biex jara b'g ajnejh u jkellem lill- ati fdak il-ka. Il- ajbu farfar mir-responsabbilta' billi wie eb lill-puluzija li hul-bott kien tefg u g al ras ir-ra al, talli kien qed ji uffjetta bih, u mhux biex jolqot lill-mog a. Il-puluzija ma basane li l- ajbu kien jaf jiddefendi ruhu daqshekk tajjeb; mejjel rasu u telaq lejn l-G assa. Baxx baxx, is-Sur ent g amel rapport fuq dak li gara lill-Uffi jal tad-dar ta' l-Ingieret, jirrakkomandalu li l-Hajbu jin abar hemm ew ghal kollox.

Fid-9 ta' Di embru, 2006 morna l-knisja parrokkjali Kolle jata ta' San Pawl Nawfragu, l-Belt, biex nattendu ghall-quddiesa u l-funeral ta' Maria Rosaria Pisani li, sakemm mietet, kienet ghada fil-kariga ta' President ta' l-G aqda Maltija tal-Folklor Ms. Pisani kienet l-a har tra a hajja ghall-memorja ta' missiera, Lazzaro Pisani (1854-1932), pittur prolificu maghruf ghall-ghadd kbir ta' xog olijiet fMalta u Ghawdex. Kienet erqana tahdem ghall-memorja tieg u ufdawn l-a ar snin kienet ghadha tistinka biex ti bor kemm jista' jkun informazzjoni fuq ix-xoghlijiet tieghu bil-hsieb li tippublika monografija fuqu. Kienet dejjem attiva fdiversi g aqdiet kulturali u sirt nafha aktar meta fis-snin sebghin dahlet fil-kumitat ta' l-Ghaqda tag na lighalih kienet tattendi bil-erqa u turi interess fl-attivajiet kollha sakemm la qet vióipresident ta' l-istess g aqda u ri entement ukoll president. Maria Rosaria kienet ukoll pjanista u attrici, imma aktar kellha tokkupa l-hin torganizza attivajiet kulturali g ad-diversi g aqdiet u tipparte ipa fihom. Fost dawn l-organizzazzjonijiet kellha wkoll l-Istitut Kulturali Malti, kif ukoll dak Taljan, u l-iehor ermani. Fost l-attivajiet li kienet torganizza kien hemm radioplays, kun erti, laqq at ta' l-arti, letteratura, u qari ta' poe ija. Kienet tikkollabora ma' artisti u awturi u, fost l-ohrajn, qalbet ghall-Malti opri, drammi u poe iji tan-nutar V.M. Pellegrini. Kienet ukoll tid-disinja l-kostumi ghall-palk. Iddedikat il-hajja twila taghha g all-kultura ming ajr fta ir u minghajr ma stenniet ringrazzjamenti. In-nuqqas taghha jinhass minn min kien jafha mill-qrib, l-aktar fl-ambjent kulturali. Nibqghu niftakru fiha bi gratitudni.

Guido Lanfranco

Maria R. Pisani